

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालासङ्ख्या - 338

श्रीहर्षमहाकविप्रणीतम्

नैषधीयचरितम्

बाल्यसखीव्याख्यासहितम्

प्रथमो भागः - आद्याः षट् सर्गाः

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः विरिवेण्टि मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्यातारौ

डा. कोम्पेल्ल रामसूर्यनारायणः

श्री परिमि रविः

सहायिका

डा. विस्सावज्जल सूर्यप्रभा

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आं.प्र)

२०२१

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमाला - 338

श्रीहर्षमहाकविप्रणीतम्

नैषधीयचरितम्

बाल्यसखीव्याख्यासहितम्

प्रथमो भागः - आद्याः षट् सर्गाः

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः विरिवेण्टि मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्यातारौ

डा. कोम्पेल्ल रामसूर्यनारायणः

विश्रान्ताचार्यः, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

श्री परिमि रविः

Software Engineer, California

सहायिका - डा. विस्सावज्जल सूर्यप्रभा

अतिथ्यध्यापिका, साहित्यविभागः, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आं.प्र.)

२०२१

नैषधीयचरितम्

प्रथमो भागः - आद्याः षट् सर्गाः

व्याख्यातारौ

डा. कोम्पेल्ल रामसूर्यनारायणः

श्री परिमि रविः

सहायिका

डा. विस्सावज्जल सूर्यप्रभा

ISBN : 978-81-950461-2-6

प्रथमसंस्करणम् : २०२१

प्रतिकृतयः : १०००

© राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः, आन्ध्रप्रदेशः

प्रकाशकः : कुलसचिवः
राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

मूल्यम् : ₹ 690/-

मुद्रकः : डॉट लैन डाटा, चेन्नै - ६०००८३

सर्गसूचिका

	पृ.सं
प्रथमः सर्गः	1
द्वितीयः सर्गः	120
तृतीयः सर्गः	205
चतुर्थः सर्गः	310
पञ्चमः सर्गः	412
षष्ठः सर्गः	518

श्रीहर्षमहाकविप्रणीतम्

नैषधीयचरितम्

बाल्यसखीव्याख्यासहितम्

द्वितीयो भागः - सप्तमसर्गतः द्वादशसर्गपर्यन्तः

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः विरिवेण्टि मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्यातारौ

डा. कोम्पेल्ल रामसूर्यनारायणः

श्री परिमि रविः

सहायिका

डा. विस्सावज्जल सूर्यप्रभा

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आं.प्र)

२०२१

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमाला - 339

श्रीहर्षमहाकविप्रणीतम्

नैषधीयचरितम्

बाल्यसखीव्याख्यासहितम्

द्वितीयो भागः - सप्तमसर्गतः द्वादशसर्गपर्यन्तः

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः विरिवेण्टि मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्यातारौ

डा. कोम्पेल्ल रामसूर्यनारायणः

विश्रान्ताचार्यः, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

श्री परिमि रविः

Software Engineer, California

सहायिका - डा. विस्सावज्जल सूर्यप्रभा

अतिथ्यध्यापिका, साहित्यविभागः, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आं.प्र.)

२०२१

नैषधीयचरितम्

द्वितीयो भागः - सप्तमसर्गतः द्वादशसर्गपर्यन्तः

व्याख्यातारौ

डा. कोम्पेल्ल रामसूर्यनारायणः

श्री परिमि रविः

सहायिका

डा. विस्सावज्जल सूर्यप्रभा

ISBN : 978-81-950461-7-1

प्रथमसंस्करणम् : २०२१

प्रतिकृतयः : १०००

© राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः, आन्ध्रप्रदेशः

प्रकाशकः : कुलसचिवः
राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

मूल्यम् : ₹ 720/-

मुद्रकः : डॉट लैन डाटा, चेन्नै - ६०००८३

सर्गसूचिका

	पृ.सं
सप्तमः सर्गः	1
अष्टमः सर्गः	91
नवमः सर्गः	176
दशमः सर्गः	303
एकादशः सर्गः	419
द्वादशः सर्गः	540

महाकविकालिदासविरचितमहाकाव्यम्

रघुवंशम्

पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-विशेषव्याख्यासमुल्लसितम्

(प्रथमः भागः)

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्याकारः

डा. शिवरामभट्टः

उपाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः

राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपतिः

राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठम्

प्रथमवर्गीयमानितविश्वविद्यालयत्वेन विश्वविद्यालयानुदानायोगेन अनुमोदितम्

तिरुपतिः – 517507, आन्ध्रप्रदेशः

2019

राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठग्रन्थमाला - 331

महाकविकालिदासविरचितमहाकाव्यम्

रघुवंशम्

पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-विशेषव्याख्यासमुल्लसितम्

(प्रथमः भागः)

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा
कुलपतिः

व्याख्याकारः

डा. शिवरामभट्टः

उपाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः
राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपतिः

राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठम्

प्रथमवर्गीयमानितविश्वविद्यालयत्वेन विश्वविद्यालयानुदानायोगेन अनुमोदितम्
तिरुपतिः - 517507, आन्ध्रप्रदेशः

2019

रघुवंशम् (प्रथमः भागः)

व्याख्याकारः : डा. शिवरामभट्टः

प्रथमसंस्करणम् : 2019

प्रतिलिपयः : 1000

ISBN : 978-81-944526-1-4

© राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपतिः, आन्ध्रप्रदेशः

प्रकाशकः

कुलसचिवः

राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपतिः

मूल्यम् : ₹680/-

मुद्रणम् : डॉट लाइन डेटा, चेन्नाई-600083

विषयानुक्रमणिका

विषयः		पृ.सं.
शुभाशंसा	-	v
पुरोवाक्	-	ix
प्रथमसर्गः	-	01
द्वितीयसर्गः	-	90
तृतीयसर्गः	-	167
चतुर्थसर्गः	-	231
पञ्चमसर्गः	-	297
षष्ठसर्गः	-	369
सप्तमसर्गः	-	442
अष्टमसर्गः	-	504
नवमसर्गः	-	589
दशमसर्गः	-	664

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालासङ्ख्या - 344

महाकविकालिदासविरचितमहाकाव्यम्

रघुवंशम्

पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-
विशेषव्याख्यासमुल्लसितम्

द्वितीयः भागः
(११ - १९ सर्गाः)

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा
कुलपतिः

व्याख्याकारः

डॉ. शिवरामभट्टः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आन्ध्रप्रदेशः)

2021

राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठग्रन्थमालासङ्ख्या - 344

महाकविकालिदासविरचितमहाकाव्यम्

रघुवंशम्

पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-विशेषव्याख्यासमुल्लसितम्

द्वितीयः भागः

(11 – 19 सर्गाः)

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्याकारः

डा. शिवरामभट्टः

उपाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः – 517507, आन्ध्रप्रदेशः

2021

रघुवंशम्

(द्वितीयः भागः, 11 – 19 सर्गाः)

व्याख्याकारः : डा. शिवरामभट्टः

उपाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः,
राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

ISBN : 978-81-950461-3-3

प्रथमसंस्करणम् : 2021

प्रतिलिपयः : 1000

© राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः, आन्ध्रप्रदेशः

प्रकाशकः : कुलसचिवः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

मूल्यम् : ₹ 680/-

मुद्रणम् : डॉट लैन डाटा, चेन्नै – 600083

विषयानुक्रमणिका

विषयः		पृष्ठसंख्या
शुभाशंसा	-	v
पुरोवाक्	-	ix
एकादशसर्गः	-	1
द्वादशसर्गः	-	87
त्रयोदशसर्गः	-	166
चतुर्दशसर्गः	-	234
पञ्चदशसर्गः	-	309
षोडशसर्गः	-	387
सप्तदशसर्गः	-	464
अष्टादशसर्गः	-	529
नवदशसर्गः	-	576

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालासङ्ख्या - 342

महाकविमाघविरचितं

शिशुपालवधम्

प्रसादिनीसरलसंस्कृतव्याख्यालङ्कृतम्
अवतारिका-पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-
विशेषव्याख्या-परिशिष्टादिभिः विभूषितं महाकाव्यम्

प्रथमः भागः, १ - १० सर्गाः

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्याता

डॉ. सीहेच्. नागराजु

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आन्ध्रप्रदेशः)

2021

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालासङ्ख्या – ३४२

महाकविमाघविरचितं

शिशुपालवधम्

प्रसादिनीसरलसंस्कृतव्याख्यालङ्कृतम्

अवतारिका-पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-विशेषव्याख्या-

परिशिष्टादिभिः विभूषितं महाकाव्यम्

प्रथमः भागः (१ - १० सर्गाः)

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्याता

डॉ. सीहेच्. नागराजु

सहाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः – ५१७५०७ (आन्ध्रप्रदेशः)

२०२१

शिशुपालवधम् प्रसादिनीव्याख्यासहितम्

प्रथमः भागः (१ – १० सर्गाः)

व्याख्याता : डॉ. सीहेच्. नागराजु
सहाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः

ISBN : 978-81-950461-8-8

प्रथमसंस्करणम् : २०२१

प्रतिलिपयः : १०००

© राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः, आन्ध्रप्रदेशः

प्रकाशकः : कुलसचिवः
राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

मूल्यम् : ₹ 800/-

मुद्रकः : डॉट लैन डेटा, चेन्नै - ६०००८३

टङ्कणं संशोधनं : सूरे. रामतिरुमलरेड्डीः
सज्जीकरणञ्च शोधच्छात्रः, साहित्यविभागः
रा.सं.विश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

विषयानुक्रमणिका

विषयः	पु. सं.
कृतिनिवेदनम्	v
मङ्गलाशासनम्	vi - ix
प्रस्तावना	x - xii
भूमिका	xiii - xxix

माघकाव्यस्य शुभारम्भः

अथ श्रीकृष्णनारदसम्भाषणं नाम प्रथमः सर्गः	1 - 78
अथ मन्त्रवर्णनं नाम द्वितीयः सर्गः	79 - 194
अथ पुरीप्रस्थानो नाम तृतीयः सर्गः	195 - 276
अथ रैवतकवर्णनं नाम चतुर्थः सर्गः	277 - 356
अथ सेनानिवेशो नाम पञ्चमः सर्गः	357 - 436
अथ ऋतुवर्णनं नाम षष्ठः सर्गः	437 - 503
अथ वनविहारो नाम सप्तमः सर्गः	504 - 569
अथ जलविहारवर्णनं नाम अष्टमः सर्गः	570 - 636
अथ प्रदोषवर्णनं नाम नवमः सर्गः	637 - 702
अथ सुरतवर्णनो नाम दशमः सर्गः	703 - 770

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालासङ्ख्या - 343

महाकविमाघविरचितं

शिशुपालवधम्

प्रसादिनीसरलसंस्कृतव्याख्यालङ्कृतम्
अवतारिका-पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-
विशेषव्याख्या-परिशिष्टादिभिः विभूषितं महाकाव्यम्

द्वितीयः भागः, ११ - २० सर्गाः

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्याख्याता

डॉ. सीहेच्. नागराजु

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः - ५१७ ५०७ (आन्ध्रप्रदेशः)

2021

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालासङ्ख्या – ३४३

महाकविमाघविरचितं

शिशुपालवधम्

प्रसादिनीसरलसंस्कृतव्याख्यालङ्कृतम्

अवतारिका-पदच्छेद-अन्वय-प्रतिपदार्थ-भावार्थ-विशेषव्याख्या-

परिशिष्टादिभिः विभूषितं महाकाव्यम्

द्वितीयः भागः (११ - २० सर्गाः)

प्रधानसम्पादकः

आचार्यः वि. मुरलीधरशर्मा

कुलपतिः

व्यख्याता

डॉ. सीहेच्. नागराजु

सहाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(संसदः अधिनियमेन प्रतिष्ठापितः केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः)

तिरुपतिः – ५१७५०७ (आन्ध्रप्रदेशः)

२०२१

शिशुपालवधम् प्रसादिनीव्याख्यासहितम् द्वितीयः भागः (११ - २० सर्गाः)

व्याख्याता : डॉ. सीहेच्. नागराजु
सहाचार्यः, अनुसन्धानप्रकाशनविभागः
ISBN : 978-81-950461-9-5

प्रकाशनवर्षम् : २०२१
प्रतिलिपयः : १०००

© राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः, आन्ध्रप्रदेशः

प्रकाशकः : कुलसचिवः
राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

मूल्यम् : ₹ 760/-

मुद्रकः : डॉट लैन डेटा, चेन्नै - ६०००८३

टङ्कणं संशोधनं : सूरे. रामतिरुमलरेड्डिः
सज्जीकरणञ्च : शोधच्छात्रः, साहित्यविभागः
रा.सं.विश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

विषयानुक्रमणिका

द्वितीयः भागः

विषयः	पु. सं.
अथ प्रत्यूषवर्णनो नाम एकादशः सर्गः	771 – 840
अथ प्रयाणवर्णनो नाम द्वादशः सर्गः	841 – 906
अथ श्रीकृष्णसमागमो नाम त्रयोदशः सर्गः	907 – 963
अथ श्रीकृष्णार्घदानो नाम चतुर्दशः सर्गः	964 – 1040
अथ अपशकुनाविर्भावो नाम पञ्चदशः सर्गः	1041 – 1139
अथ दूतसंवादो नाम षोडशः सर्गः	1140 – 1206
अथ यदुवंशक्षोभनो नाम सप्तदशः सर्गः	1207 – 1262
अथ सङ्कुलयुद्धवर्णनो नाम अष्टादशः सर्गः	1263 – 1328
अथ द्वन्द्वयुद्धवर्णनो नाम एकोनविंशः सर्गः	1329 – 1428
अथ शिशुपालवधो नाम विशः सर्गः	1429 – 1493
अथ कविवंशवर्णनम्	1494 – 1499

परिशिष्टम्

श्लोकानाम् अकाराद्यनुक्रमणिका	1500 – 1517
प्रतिसर्गं प्रयुक्तानां वृत्तानां प्रदर्शिका	1518 – 1520